

вития, проблемы и пути их решения // Вісник ХДУ. – 1999. – №436. – С.70-77.

Получено 17.01.2005

УДК 338.46 (477)

Н.М.ЖУРБА

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, м.Черкаси

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглядаються галузеві тенденції економічного розвитку житлово-комунальних підприємств та основних фондів. Основна проблема підприємств ЖКГ полягає в тому, що без приватних інвестицій комунальна інфраструктура продовжує старіти і руйнуватися, а її оновлення не відбувається.

Принцип тарифного регулювання в житлово-комунальному господарстві (ЖКГ) не спрямований на поліпшення економічного стану житлово-комунальних підприємств та їх основних фондів, сьогодні галузь знаходиться в кризовому стані. Основна проблема ЖКГ полягає в тому, що без приватних інвестицій комунальна інфраструктура продовжує старіти і руйнуватися, її оновлення не відбувається.

Затвердження граничних рівнів тарифу в регіоні здійснюється на основі так званого методу індексації витрат базового періоду, коли торішні показники просто індексуються на рівень інфляції. Базовий період для ЖКГ економічно незбалансований, вживаний метод індексації веде до погіршення фінансово-економічного стану на підприємствах. Таким чином, комунальна сфера залишається планово-збитковою.

Система формування тарифів сьогодні не створює для комунальних підприємств стимулів до підвищення ефективності діяльності, оскільки зниження витрат приводить до зниження тарифу і абсолютної величини прибутку.

Низький тариф на цю послугу не покриває всіх видатків, як і всюди низька платоспроможність населення.

Ефективна тарифна система – наріжний камінь реформи ЖКГ. При збереженні існуючої ситуації з тарифами інвестиції в галузь не надійдуть.

Регулювання ціноутворення на основі обмеження норми прибутку на капітал є ефективним тільки з точки зору зменшення впливу витратного механізму на цінову політику та зацікавлення монопольних утворень в інвестиціях заради збільшення кінцевого обсягу прибутку. В сучасних умовах господарювання ефект від зниження витрат проявляється через ціну і сприяє розширенню виробництва, а потім і прода-

жу товарів на вітчизняних ринках. Водночас це сприяє ефективнішому використанню діючих потужностей [3].

Метою досліджень є акцентування уваги на необхідності обґрунтування та удосконалення підходів у вирішенні проблеми припинення занепаду основних фондів і покращення економічного стану в ЖКГ. Одним з реальних шляхів виходу з кризи можуть стати приватно-державні партнерства, в рамках яких можливо повернути інвестиції і високі технології у цей депресивний сектор економіки. Інвестори придуть в ЖКГ тільки тоді, коли буде забезпечено повернення вкладених коштів. Одним з способів зниження ризиків для інвесторів може стати облік інвестиційної складової в тарифі на комунальні послуги, оскільки це існує у природних монополій.

Тарифи в житлово-комунальному господарстві – це система цінових ставок, за якими здійснюються розрахунки за електричну і теплову енергію, мережний газ, водопостачання, водовідведення, ремонт житлового фонду та інші житлові послуги.

За групами споживачів диференційовані тарифи на газ, електричну і теплову енергію, господарсько-питну воду і послуги каналізації.

Тарифи поділяються на два види: для населення і юридичних осіб. Житлово-комунальні тарифи встановлені на продукцію (послуги) для населення є твердо фіксовані, як різновидність державних цін і представляють собою частину загальної системи роздрібних цін, оскільки оплачуються з особистих доходів населення.

Тарифи для підприємств і організацій представляють собою оптові ціни, вищі ніж для населення.

Ціни/тарифи на житлово-комунальні послуги формуються і затверджуються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до їхніх повноважень, визначених законом.

Виконавці/виробники здійснюють розрахунки економічно обґрунтованих витрат на виробництво житлово-комунальних послуг і подають їх на затвердження органам місцевого самоврядування.

На житлово-комунальні послуги проводиться державне регулювання цін/тарифів, яке базується на таких основних принципах: доступності послуг; нормативному регулюванні надання послуг; відповідності тарифів розміру економічно обґрунтованих витрат; відкритості, доступності та прозорості цін для споживачів; відповідності оплати послуг їх наявності, кількості та якості; відповідальності виконавців за порушення вимог стандартів, нормативів, норм, порядків та правил; гарантії соціального захисту населення при оплаті за послуги.

У разі затвердження цін/тарифів нижчими від розміру економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво з місцевого бюджету відшко-

довується житлово-комунальним підприємствам різниця між затвердженим розміром цін/тарифів та економічно обґрунтованими витратами на виробництво цих послуг.

З 2000 р. впроваджено прилади обліку. На підприємствах такі прилади були встановлені за рахунок підприємств, а в квартирах – за кошти населення.

Наступним кроком стало встановлення необхідного механізму, який відслідковує затрати міста на воду і електропостачання та прибуток. Вдалося частково відстежити зайві витрати чи недоплату за житлово-комунальні послуги.

Найбільше занепокоєння у жителів викликає безперервне підвищення вартості платних послуг, оскільки підприємства ЖКГ не спроможні реально забезпечити перелік послуг, які включає передбачуваний тариф.

Темпи зростання витрат на платні послуги більш ніж вдвічі випереджають зростання цін на товари, не вдається приборкати швидке зростання тарифів на житлово-комунальні послуги (квартплату, плату за газ, водопостачання, опалювання, електроенергію).

Формуванню ринкових відносин в ЖКГ заважають системні проблеми: неефективна тарифна політика, монополія муніципальних властей на управління, формування попиту і пропозиції в ЖКГ через затвердження нормативів споживання, цін і тарифів на послуги, переліків робіт, порядку оплати послуг, правил і регламентів. Велика перешкода – дотації в ЖКГ, яка виникла тому, що населення спочатку вирішено було не примушувати оплачувати комунальні послуги повністю, бюджет ці дотації не покриває, а підвищувати тарифи влада не наважується з соціальних причин. ЖКГ попало в безвихідь: підвищувати тарифи не можна, а знижувати їх можна тільки за рахунок скорочення витрат, що неможливо без модернізації, на яку немає грошей.

Підприємства ЖКГ не керуються основними принципами при роботі з споживачами: не забезпечують максимально високу якість послуг, виходячи з наявних фінансових можливостей; не забезпечують зниження витрат на виробництво одиниці продукції, недостатньо впроваджують технології для збереження ресурсів; тарифи на комунальні послуги неповністю економічно обґрунтовані; надання послуг з пільгових тарифів не завжди і несвоєчасно компенсується з бюджету.

Отже, підвищення тарифів на комунальні послуги і енергоресурси призведе до соціальної напруги і зниження платоспроможності населення та потягне за собою збільшення об'єму субсидій з держбюджету для тих, кому нова квартплата реально виявиться „не по кишені”.

Підприємства ЖКГ сьогодні займаються „залатуванням дірок”.

Житлово-комунальне господарство не може завоювати ринок – не має асортименту порівняно з іншими галузями, де інші стратегії і важелі, але продукцію має життєво необхідну. Держава повинна допомагати: пільговими кредитами; фінансуванням зобов'язань по пільговиках; урегулюванням законодавства щодо оподаткування; створенням механізму державної підтримки місцевої влади, що досягли успіху в реформуванні ЖКГ. На процес реформування ЖКГ можна впливати за такими напрямками: інвестиційна політика; акціонування підприємств ЖКГ.

Підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги може бути на деякий час, щоб відновити основні фонди. За цим підвищенням обов'язково мають прослідувати зміни в системі комунального обслуговування.

Створення кращих умов потребує вирішення таких задач:

- виявлення непродуктивних витрат і внутрішніх резервів підприємств з метою підвищення ефективності виробництва;
- підвищення відповідальності підприємств за економічне обґрунтування тарифів на послуги, що надаються;
- підвищення об'єктивності в ухваленні рішень регулюючими органами по встановленню тарифів на житлово-комунальні послуги.

Необхідно провести моніторинг нових енергозберігаючих технологій, вилучити з експлуатації старі основні фонди, замінивши їх на нові або модифіковані.

1. Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки.

2. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24.06.2004 р. № 1875-IV.

3. Марцин В.С. Ціна як важіль економічного впливу на розвиток економіки // Фінанси України. – 2001. – № 4(65). – С.9-13.

4. Иванов И.Т. Экономика коммунального хозяйства. – М.: Стройиздат, 1979. – С.200-214.

5. Корсаков К.М., Касперович Б.А. Контрольно – ревизионная работа и анализ в жилищно-коммунальном хозяйстве. – М.: Финансы и статистика, 1988. – С.108-124.

6. Крупницкий М.Л. Экономика, организация и планирование жилищного хозяйства. – М.: Стройиздат, 1987. – С.157-178.

Отримано 05.11.2004